Leeswijzer
Geschiedenis

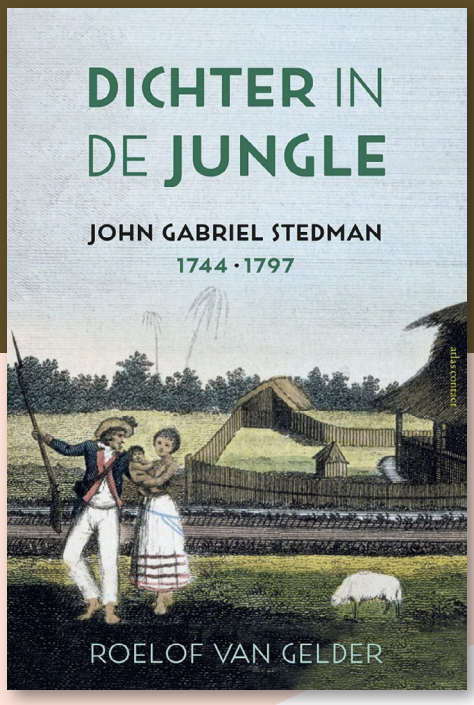

Senia

Dichter in de jungle
John Gabriel Stedman

Leeswijzer

Dichter in de jungle
John Gabriel Stedman
1744-1797

Roelof van Gelder

Colofon

Auteur:	Roelof van Gelder
Titel:	Dichter in de jungle, John Gabriel Stedman, 1744-1797
Uitgever:	Atlas Contact, Uitgeverij
Gebruikte uitgave:	2019, 2e druk, 432 pagina's
Eerste uitgave:	2018
ISBN:	9789045041582 paperback 9789045032726 hardcover
ISNB e-book:	9789045032733
Genre / themawoorden:	Geschiedenis, Suriname
Auteur leeswijzer:	Bert Timmerman ©
Uitgever leeswijzer:	Stichting Senia, 2019
Versiedatum:	19 december 2019
Senia nummer	Speciale editie Week van de Leesclub

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Stichting Senia.

Boekbespreking en gesprekshandleiding

Roelof van Gelder – *Dichter in de jungle*

INHOUDSBESCHRIJVING

Het boek bestaat uit 5 delen die overeenkomen met de fasen in het leven van de hoofdpersoon en zijn bezigheden. Elk deel kent weer een aantal hoofdstukken. Het boek is voorzien van enkele goede kaarten en fraaie reproducties en 2 katernen met fotomateriaal in kleur.

In een kort Voorwoord legt de auteur uit dat zijn boek is gebaseerd op het verslag dat de hoofdpersoon heeft geschreven over zijn 4 jaar en 4 maanden durende verblijf in Suriname. Stedmans boek over het leven in Paramaribo en op de plantages verscheen in 1796 in Londen, werd in 5 talen vertaald en werd een wapen in handen van de Engelse abolitionisten, die vanaf de jaren 1780 ijverden voor de afschaffing van de slavenhandel.

Beroemd werd zijn boek vooral door de 80 illustraties van de wreedheden van de plantagebezitters en hun zaakwaarnemers waardoor deze illustraties zijn geworden tot de iconen van de slavernijgeschiedenis. Stedman werd daardoor de heraut van het abolitionisme, maar het is echter de vraag of dat imago terecht is. Van Gelder heeft zich bij het schrijven van dit boek voornamelijk gebaseerd op Stedmans dagboeken en memoires, gepubliceerd in 1962 en 1988.

DEEL 1 NEDERLAND (1744-1772)

De vader van de hoofdpersoon maakte deel uit van de zogenaamde Schotse Brigade, een legereenheid die een onderdeel was van het Staatse leger (het leger in dienst van de Staten-Generaal van de Republiek). De Schotse regimenten werden gelegerd in verschillende garnizoenssteden langs de grenzen.

De vader trouwde met een telg uit een aanzienlijke familie in Bergen op Zoom. Uit dit huwelijk werd op 4 april 1744 de hoofdpersoon van dit boek, John Gabriel, geboren.

Een soldatenbestaan betekende gewoonlijk een leven vol overplaatsingen en verhuizingen en voor de jonge Stedman hield dat in dat er geen sprake was van een regelmatig schoolbezoek met goed onderwijs. Er was voor hem ook geen veilig en vertrouwd gezinsleven. Oorlog, verhuizingen, rouw om een overleden zusje, een geliefde vader die geregeld afwezig was en een weinig stabiele moeder die zijn jongere broertje voortrok, vormden geen gezonde basis voor een gelukkige jeugd. Hij werd in verschillende garnizoenssteden ‘uitbesteed’ en daar werd hij vaak ook nog eens hardhandig opgevoed en tot de orde geroepen. Van Gelder vermoedt dat Stedmans onhandelbare karakter er door werd bepaald, waardoor hij binnen de kortste keren met iedereen overhoop lag en zichzelf onmogelijk maakte door tal van buitenschoolse baldadigheden, vechtpartijen en andere ongeoorloofde activiteiten.

Op zijn zestiende werd hij met enige tegenzin benoemd tot vaandrig in het regiment van zijn vader maar ook dat leidde niet tot enige gedragsverbetering. In de verschillende garnizoensplaatsen waar hij gelegerd werd, sloeg na de verplichte exercities de verveling toe met opnieuw wangedrag, dronkenschap, seksuele escapades met frequent liefdesverdriet, wat hem een geslachtsziekte opleverde. Zijn kaart- en goksessies en bijbehorende drinkgelagen zorgden voor een toenemend chronisch geldgebrek dat hij met soms dubieuze transacties probeerde te beteugelen.

Promotie maken als militair werd ook een langdurige geschiedenis – in vredestijd wordt er nu eenmaal weinig gesneuveld – maar hij greep zijn kans toen hem ter ore kwam dat er militairen werden gevraagd om van plantages in Suriname weggelopen slaven op te sporen. Deze zgn. marrons hadden zich teruggetrokken in het oerwoud en voerden van daar uit overvallen op plantages. In november 1772 werd hij in de rang van kapitein aangenomen met een forse salarisverhoging. Daarna ondernam hij een afscheidstournee langs familie en liefjes in de verschillende garnizoensplaatsen waar hij had vertoefd om in november vrijwel platzak samen met 500 vrijwilligers naar Suriname te vertrekken. Op 2 februari 1773 bereikten zij de monding van de Surinamerivier waar ze met veel egards werden ontvangen.

DEEL 2 SURINAME (1773-1777)

Dit deel is het grootste uit het boek en bevat een gedetailleerde beschrijving van alle militaire expedities naar het binnenland, langs de rivieren Commewijne en Cottica (zie kaart op p. 12/13) en de barre omstandigheden waaronder deze plaatsvonden.

Na de Vrede van Breda (1667) die een einde maakte aan de Tweede Engelse Oorlog, viel dit gebied, waar de Engelsen hadden geëxperimenteerd met suikerplantages en dat inmiddels Suriname werd genoemd, toe aan de Republiek.

De bevolking van het gebied was zeer divers en internationaal. In 1774 waren er ongeveer 2600 vrije mensen, van wie er ruim 900 op plantages en ruim 1700 in Paramaribo woonden; er waren ook nog 800 vrije niet-blanken. Daarnaast waren er ca. 1200 militairen van de Sociëteit gelegerd. Een kwart van de Europese bewoners was Joods en leefde in de zogenaamde Jodensavanne (zie kaart p. 12/13). Het grootste deel van de totale bevolking bestond uit slaven, die vrijwel allemaal afkomstig waren uit Afrika.

Suriname was eigendom van een particuliere handelsmaatschappij, de Geoctroyeerde Sociëteit van Suriname waarin de stad Amsterdam en de WIC elk een belang van vijftig procent hadden. De kolonie werd bestuurd door een directie vanuit Amsterdam en het dagelijks bestuur lag in handen van een gouverneur in Paramaribo.

Toen Stedman er aankwam, was de bloeitijd van de kolonie eigenlijk al voorbij en was er op alle fronten sprake van economische achteruitgang, die vaak wordt geweten aan een crisis op de Amsterdamse beurs. Veel plantages gingen failliet en kwamen in handen van zaakwaarnemers die een percentage van de winst kregen en daardoor meer uit waren op korte termijn winsten en hun slaven slecht behandelden. In de ogen van Stedman was Suriname een

	‘Garden of Eden’, een vruchtbaar en potentieel profijtelijk gebied, mits goed bestuurd. Veel slaven liepen weg van de plantages, marronnage genoemd, en vormden marronsgemeenschappen. Soms sloten zij een verdrag of vredesovereenkomst met het gouvernement in Paramaribo. Omstreeks 1770 moeten er ruim 3000 marrons zijn geweest die permanent wegbleven van de plantages en leefden in kleine, goed georganiseerde dorpsgemeenschappen aan de bovenloop van verschillende rivieren. Toen omstreeks 1770 de aanvallen op plantages toenamen, besloot gouverneur Jan Nepveu dat er een strafexpeditie moest komen en hij vroeg de Staten-Generaal om troepen en financiële middelen ter ondersteuning in de strijd tegen de marronleider Boni. De periode 1768-1793 wordt ook wel de tijd van de Boni-oorlogen genoemd. Er bestonden in die tijd drie militaire instellingen. Allereerst de eigen troepenmacht van de Sociëteit van Suriname, uitsluitend Europeanen, op papier ca 1350 man, maar in de praktijk veel minder door ziekte. Daarnaast bestond er een burgermilitie van ca 500 man en tenslotte was er sinds 1770 het Corps Vrije Neegers en Mulatten, later het Korps Zwarte Jagers of Neeger Vrijcorps genoemd en dat bestond uit vrijgelaten slaven. Helaas was de samenwerking tussen deze drie machten niet erg gangbaar en dus besloten de Staten-Generaal de gevraagde hulptroepen te sturen en van deze zending, die in 1773 aankwam, maakte Stedman deel uit. De verstandhouding tussen de commandant Louis Henri Fourgeoud en de gouverneur Jan Nepveu liet al vanaf het begin te wensen over als gevolg van uiteenlopende militaire inzichten en competentiekwesties. Aanvankelijk hadden de manschappen weinig te doen en dus gaf Stedman zich volop over aan al eerder gememoreerd wangedrag. Desondanks wist hij als goed netwerker prima contacten op te bouwen met de elite in Paramaribo. Hij raakte geheel in de ban van een vijftienjarige slavin, Joanna genaamd, die hem tijdens zijn ziekte zo goed had verzorgd. Haar voorgeslacht was afkomstig uit een aanzienlijke familie in West-Afrika, het tegenwoordige Benin. Hij sloot in mei 1773 een zgn. ‘Surinaams huwelijk’ met haar, dat wil zeggen voor de duur van zijn verblijf in Suriname, een toen niet ongebruikelijke praktijk van eenzame kolonisten of soldaten. Het huwelijk werd gesloten met toestemming van de eigenaar van Joanna, haar eigen instemming en de goedkeuring van haar moeder en grootmoeder, die beide geschoolde huisslavinnen waren. Hij had nu niet alleen een huisvrouw maar ook nog eens een geleende slaaf en dus was hij heel tevreden. Er waren al voorbereidingen getroffen voor terugkeer van de militairen toen bleek dat de marrons toch niet definitief, zoals men dacht, waren verslagen. Er werden weer overvallen gepleegd en een patrouille van dertig man van de Sociëteitstroepen was in een hinderlaag gelopen en gruwelijk afgeslacht. Commandant Fourgeoud kon van de oorspronkelijke 500 man maar 189 inzetten en dat maakte de strafexpeditie tot een riskante onderneming. De tocht, die in alle gruwelijkheden is beschreven, werd dan ook een volslagen mislukking en met een tweede offensief liep het al niet veel beter af. Na afloop

kreeg Stedman verlof om in Paramaribo te herstellen van alle opgelopen ziekten.

Eenmaal weer gezond maakte hij promotie en nam het commando op zich van de post bij de plantage L'Espérance aan de Commewijne, waar Joanna zich in maart 1774 bij hem voegde en waar een gelukkige periode begon, die hij later euforisch zou verheerlijken. In april bleek Joanna zwanger en in deze periode probeerde Stedman vergeefs haar vrij te kopen. Stedman werd opnieuw ernstig ziek en Joanna verpleegde hem totdat een bevriend echtpaar haar meenam naar Paramaribo.

Begin januari 1775 kreeg hij toestemming naar Paramaribo te gaan, waar zijn vrouw inmiddels was bevallen van een zoon, Johnny. In zijn notities voor het boek dat hij in gedachten had, vermeldt hij geregeld in alle details van de gruwelijke straffen die planters uitdeelden voor overtredingen van slaven; meestal waren de straffen ordinaire marteling en mishandeling, soms met dodelijke afloop.

In januari en februari 1775 arriveerden ook nieuwe troepenversterkingen vanuit Nederland want ruim een werd derde van het oorspronkelijke aantal manschappen van Fourgeoud, was ziek, dood of verdwenen. Ook de nieuwe lichting werd ondanks hun miserabele conditie na de lange zeereis onmiddellijk aan het werk gezet bij de plantage Maagdenburg aan de Commewijne. Ook Stedman werd daar gestationeerd.

Er moest een groot slotoffensief tegen de marrons komen, maar Stedman maakte dit niet mee omdat hij door ziekte op Maagdenburg moest achterblijven. Pas in augustus was hij in staat deel te nemen aan de afrondende fase van dit offensief. Er werden drie marscolonnes gevormd tegen de verliezende marrons met bloedige wraakacties waardoor Stedmans houding tegenover de marrons langzaam opschoof in de richting van bewondering voor hun vasthoudendheid en gevechtstechniek. Er braken ellendige maanden aan zowel voor de marrons als voor de op hen jagende soldaten. Tegen het einde van het jaar liep het offensief ten einde en in augustus 1776 mochten de resterende troepen (de overlevenden) terug naar Nederland; de meesten waren in een zeer slechte conditie. De achterblijvers gingen zich te buiten aan de gebruikelijke activiteiten van soldaten met verlof, maar Stedman hield zich deze keer rustig.

Al eerder had Stedman geprobeerd zijn vrouw vrij te kopen, zonder succes, en een nieuwe poging leidde evenmin tot het gewenste resultaat omdat hij de vraagprijs (2000 gulden) niet kon opbrengen. Aangezien Joanna niet met hem mee naar Nederland wilde, kreeg hij wel voor elkaar dat zij werd gekocht door een rijke weduwe, die een goed tehuis bood voor moeder en zoon en die uiteindelijk ook hun vrijlating faciliteerde. Stedmans handelwijze in deze was bepaald ongebruikelijk.

Zijn laatste jaar in Suriname bestond uit militaire acties tegen de kennelijk onuitroeibare marrons en inspecties op tal van plantages.

In februari 1777 werd het officiële einde van de expeditie aangekondigd en nu de toekomst van Joanna en Johnny goed geregeld was, was ook Stedman bereid terug te keren naar Nederland. Op 1 april 1777 was het inderdaad zo ver.

De in Paramaribo achterblijvende commandant maakte de balans op: er was inderdaad een einde gekomen aan de overvallen op plantages en de marrons waren terug gedreven naar Frans Gyuana. De gemelde aantallen gesneuvelden zijn echter niet te verifiëren, evenmin het aantal soldaten dat gezond terugkeerde naar Nederland. Pas in 1789 brak de Tweede Boni-oorlog uit, die vier jaar duurde en waarbij de leider Boni sneuvelde.

Stedman had tot zijn eigen verbazing Suriname overleefd dankzij gezondheidsadviezen van een oude slaaf, de goede verzorging door Joanna en, naar eigen zeggen, door zijn van nature opgewekte geest.

DEEL 3 TERUG IN NEDERLAND (1778-1784)

Terug in patria werd hij in eerste instantie gestationeerd in ’s-Hertogenbosch, een van de belangrijkste garnizoenssteden van de Republiek, waar de teruggekeerde soldaten hun soldij kregen uitbetaald. Stedman koos voor terugkeer naar zijn oude regiment, de Schotse Brigade.

De zomermaanden gebruikte hij voor familiebezoek en uitbreiding van zijn netwerk waarbij hij kennis maakte met stadhouder Willem V en de hertog van Brunswijk. Daaraan dankte hij zijn benoeming tot majoor en toen in het voorjaar van 1778 zijn verlof ten einde liep, vertrok hij naar zijn regiment in Middelburg en later naar Bergen op Zoom in garnizoen.

Begin januari 1779 begon Stedman aan een nieuw dagboek waarin hij zijn verlof beschreef en zijn bezigheden later dat jaar tijdens een reis naar Engeland en Schotland. Uit die periode zijn ook enkele aquarellen en gedichten bewaard gebleven. Teruggekeerd naar zijn regiment, dat ondertussen in Namen was gelegerd, kreeg hij in januari 1781 een eigen compagnie in het regiment Stuart. Hij werd nu, naast majoor, ook nog eens kapitein met het bijbehorende traktement.

De relatie tussen de Republiek en Groot-Brittannië kwam onder spanning te staan toen de Republiek steun ging verlenen aan de Amerikaanse opstandelingen die in 1776 hun onafhankelijkheid hadden uitgeroepen. De Vierde Engelse Oorlog was het gevolg en daardoor stond de loyaliteit van de Schotse Brigade onder druk. Het probleem werd opgelost door de Staten-Generaal door de brigade op te heffen en officieren en manschappen een vrije keuze te laten tussen Engeland en de Republiek. Ongeveer een derde van de officieren koos voor Engeland en de meeste manschappen vonden onderdak in het Staatse leger. Stedman koos voor Engeland, zijn broer bleef in Staatse dienst.

Het jaar 1783 was ook voor Stedman een beslissend jaar: hij trouwde op 2 februari met zeventienjarige Adriana Wierts, afkomstig uit een militair milieu en gewend aan overplaatsingen en verhuizingen. In augustus kreeg hij het schokkende bericht dat Joanna al in november 1782 was overleden. Hij nam toen het besluit zijn inmiddels negenjarige zoon Johnny naar Nederland te laten komen en begin 1784 werden vader en zoon, die elkaar zeven jaar niet hadden gezien, herenigd. In de jaren na zijn vertrek uit Suriname was Stedman altijd contact blijven houden met Joanna en ook in de Republiek stak hij deze relatie niet onder stoelen of banken.

DEEL 4 ENGELAND (1784-1797)

Het gezin overwinterde in Londen, waar het leven extreem duur was. De financiële situatie werd nog verergerd doordat de Engelse koning besloten had de teruggekeerde Schotten niet de beloofde soldij volledig uit te betalen, maar hen op wachtgeld (= half geld) te zetten. In maart 1785 verliet het gezin, dat inmiddels met een zoontje was uitgebreid, de stad en trok naar een gehuurde woning, Hensleigh House, in Tiverton, Devonshire.

Tiverton was een oase van rust vergeleken met het hectische Londen; Stedman hoopte hier in alle rust te kunnen werken aan het Surinameboek waarvoor hij al jaren lang notities had gemaakt en hij hoopte hier zelfs ‘a famous author’ te worden.

De plaats, ooit centrum van wolnijverheid, was echter op z’n retour ten gevolge van de innovaties in de textielindustrie. Aan het huis viel nog wel het een en ander op te knappen en mede daardoor ontstonden er spanningen tussen de leden van dit samengestelde gezin.

Van het gehoopte paradijselijke landleven kwam mede door financiële problemen helaas niet veel terecht.

Stedman wist goede contacten te leggen met wie er in het stadje toe deden, zowel conservatieven als radicalen en kerkelijke autoriteiten. Stand ophouden was een kostbare aangelegenheid, die zijn financiële mogelijkheden te boven ging. Verhuizing naar een goedkopere woning met verminderd comfort bleek geen echte oplossing te zijn en in 1786 werd zelfs een terugkeer naar Nederland overwogen.

Desondanks hield Stedman zich volop bezig met de ontwikkeling van zijn tekentalent met het oog op de vele tekeningen die een plaats in zijn Surinameboek moesten krijgen. Ook hield hij nauwkeurig zijn dagboeken bij met het oog op de toekomstige publicatie van zijn memoires. Toen deze eindelijk verschenen in 1786 bleken het, volgens Van Gelder, toch vooral de belevenissen van een opschepper te zijn. Bij zijn schrijvers- en dichtersactiviteiten had hij zich sterk laten inspireren door enkele toen populaire romanciers.

DEEL 5 HET SURINAMEBOEK (1786-1796)

Het Surinameboek, waarvoor de basis werd gelegd in kleine aantekenboekjes die hij vanaf het vertrek van Texel in 1773 had bijgehouden, werd een langdurig en moeizaam project. Zijn ambitie was een boek te maken met een min of meer wetenschappelijk, betrouwbaar en informatief gehalte. Het boek is een beschrijving geworden van de plantagekolonie Suriname (natuur, geschiedenis, slavernijsysteem e.d.) en tegelijkertijd een autobiografisch verhaal over militaire acties, zijn verblijf op de plantages en zijn relatie met Joanna. Het boek is doorspekt met literaire citaten. Hij worstelde daarbij met vele compositorische problemen waarmee hij zijn uitgever soms tot wanhoop bracht. In de tijd dat hij er aan werkte (1786-1790) was het vooral de afschaffing van de slavenhandel die het Engelse publiek bezig hield en Van Gelder bespreekt in het kort de inhoud van enkele, toen geruchtmakende publicaties over dit onderwerp. Stedman had grote moeite in deze materie zijn positie te bepalen. Hoewel hij veel ellende van de slavernij van nabij had gezien en meegemaakt, werd hij toch

geen voorstander van het abolitionisme (= streven naar afschaffing van de slavenhandel, niet van de slavernij). Hij nam een soort tussenpositie in door vooralsnog de slavernij te willen behouden maar dan wel door deze te humaniseren en streng op te treden tegen zich misdragende planters. Ook economische motieven speelden een rol bij zijn standpuntbepaling.

Ondertussen zorgde hij voor een toekomst voor zijn kinderen door hen alvast te plaatsen op een marineschip en enkele erfenissen van Schotse familieleden zorgden voor verlichting van zijn financiële problemen. Zwaar trof hem het bericht dat zijn oudste zoon Johnny, de zoon van Johanna, was verdronken voor de kust van Jamaica.

Het uitbreken van de oorlog met het revolutionaire Frankrijk in 1793, bracht hem er toe zich onmiddellijk aan te melden voor dienstneming in zijn Schotse regiment, maar fysiek was hij daarvoor ongeschikt en hij werd dus afgekeurd, maar hij kreeg in 1795 wel zijn pensioen als majoor met behoud van zijn volledige traktement. Hij werd op 51-jarige leeftijd officier op non-actief, met volop tijd voor zijn Surinameboek.

Door vele moeilijkheden met zijn uitgever en een redacteur die maar liefst 80.000 (van de oorspronkelijke 300.000) woorden schrapte, werd publicatie steeds weer uitgesteld en lagen er vele jaren tussen inlevering van het manuscript (1791) en de verschijning (1796) van het boek. Van Gelder gebruikte voor zijn boek Stedmans originele handschrift dat pas in 1988 werd gepubliceerd. Hij signaleert opvallende wijzigingen en verschillen tussen het manuscript en de gepubliceerde versie uit 1796. Van Gelder verklaart deze verschillen door de gewijzigde politieke situatie in Engeland sinds 1789 en de toenemende angst voor revolutionaire besmetting vanuit Frankrijk, waar het ideaal van gelijkheid was ontaard in geweld, en de veranderende opvattingen over slavernij.

De in 1796 gepubliceerde versie is naar de mening van Van Gelder nogal dubbelzinnig geworden. Het lijkt een compromis tussen de abolitionistische uitgever en de schrijver te zijn geworden en een aanklacht tegen de slavernij, wat het toch eigenlijk niet is. Vooral de afbeeldingen van de bestraffing van de slaven voor begane overtredingen maakten veel indruk, wat ook de bedoeling was.

Toen het boek eindelijk verscheen in de zomer van 1796 was Stedman lichamelijk al een wrak; hij was in zijn leven vaak ziek geweest en hij kreeg nu te maken met de gevolgen van de nooit geheel genezen in Suriname opgelopen kwalen en ziektes. Begin 1797 werd hij opnieuw ernstig ziek maar deze keer stonden de artsen machteloos. Stedman overleed op 52-jarige leeftijd op 1 maart 1797.

De schrijver brengt uitvoerig verslag uit van zijn begrafenis en de berichtgeving daarover, de afhandeling van zijn testament en de lotgevallen van zijn weduwe en kinderen.

EPILOOG

De schrijver bespreekt hier verschillende typeringen van de hoofdpersoon, die nogal blijken te verschillen, afhankelijk van de levensfase van de hoofdpersoon en van de persoon die het oordeel geeft. Toch signaleert Van Gelder wel enkele constanten in het karakter

van Stedman, zoals bijv. zijn opvliegendheid. De Surinaamse jaren blijken een keerpunt in zijn bestaan te zijn geweest.

Zijn langdurige verhouding met Joanna lijkt oprecht te zijn geweest; in ieder geval ongebruikelijk. Hun relatie is zelfs onderwerp geworden van romans en toneelstukken.

Het boek van Van Gelder is opnieuw een boek dat zijn ontstaan dankt aan een min of meer toevallige vondst van een doos papieren die van Stedman afkomstig bleken te zijn. De Londense koper, een uitgever, deed uitvoerig onderzoek, kwam in contact met nazaten van de broer van Stedman en ontdekte dat het familiearchief zich bevond in een kasteel bij Koblenz waarvan hij dankbaar gebruik maakte bij zijn publicatie over Stedman.

Het handschrift van het Surinameboek, dat in 1965 te koop werd aangeboden, kwam uiteindelijk in het bezit van een antropoloog en marronspecialist die in 1988 een kritische uitgave ervan verzorgde. Het is deze uitgave die Van Gelder heeft gebruikt.

Daarna kwam er meer wetenschappelijke belangstelling voor Stedman en zijn werk; zelfs een proefschrift!

De materiele nalatenschap van Stedman is verspreid over het Museum voor Volkenkunde in Leiden, de National Gallery in Edinburgh en de abdij Rommersdorf bij Koblenz, die zelfs een speciale Stedman-Zimmer heeft ingericht.

INFORMATIE OVER DE AUTEUR

Roelof van Gelder is historicus en was lange tijd redacteur van *NRC Handelsblad* waarvoor hij vele artikelen schreef over Nederlandse cultuurgeschiedenis. Hij verwierf in 1997 de doctorstitel met een proefschrift over Duitsers in dienst van de VOC. Daarna schreef hij verschillende boeken over koloniale en andere geschiedenis, waarvan *Naporra's omweg* waarschijnlijk het bekendst is.

RECENSIES

De internetadressen die hier genoemd worden, vindt u ook op de website www.senia.nl

Op de site van het **Biografieportaal** schrijft de hoofdredacteur **Eric Palmen** op **20 maart 2019** dat Van Gelder de memoires (van Stedman) plaatst in de traditie van de schelmenroman, een buitengewoon populair genre in de achttiende eeuw waarbij hij ook aangeeft door welke fictie Stedman werd gevormd. Het gaat in deze biografie ook om de grote thema's van de achttiende eeuw: het denken over goed en kwaad tijdens de Verlichting en de compassie voor je medemens. Van Gelder heeft met dit boek opnieuw een pageturner geschreven.

Zie: https://biografieportaal.nl/recensie/john-gabriel-stedman-roelof-van-gelder-dichter/

Op de site van de **Jonge Historici** schrijft **Miel Groten** op **14 oktober 2019** dat Van Gelder een heldere en grondige biografie heeft geschreven. Zie: http://www.jhsg.nl/recensie-roelof-gelder-dichter-jungle/

In het **novembernummer 2019** van het **Historisch Nieuwsblad** staat een uitvoerig interview met Van Gelder. Op de site van het Historisch Nieuwsblad zijn ook tal van korte fragmenten van andere recensie te vinden. Zie:

https://www.historischnieuwsblad.nl/nl/artikel/50301/stedman-had-groot-respect-voor-wat-eigenlijk-zijn-vijand-was.html

https://www.parool.nl/kunst-media/roelof-van-gelder-krijgt-libris-geschiedenisprijs~be9d98c0/

VERDER LEZEN

Het boek is voorzien van een uitvoerige literatuurlijst voor verdere studie.

DISCUSSIEVRAGEN

De onderstaande vragen zijn bedoeld als handreiking om tot een gesprek te komen. U kunt ze allemaal bespreken of er een keuze uit maken, bijvoorbeeld dat ieder lid van de groep enkele vragen voordraagt voor bespreking. U kunt natuurlijk altijd uw eigen vragen bespreken.

1. Er kunnen verschillende redenen zijn voor de keuze van dit boek, zoals het winnen van de Libris Geschiedenis Prijs 2019, onbekendheid met en nieuwsgierigheid naar de hoofdpersoon en zijn werk, verbazing over gedichten schrijven in de jungle of nog anders. Wat was uw voornaamste motief om dit boek te gaan lezen?

2. Kende u de reputatie van de illustraties in het boek van Stedman? (zie p.17 / *voorwoord*)

3. Op p. 29 (*begin h.2)* meldt Van Gelder dat autobiografische aantekeningen of voltooide autobiografieën met wantrouwen moeten worden benaderd. Bent u dat met hem eens en ziet u eventueel gradaties in wantrouwen voor dagboeken, autobiografieën en memoires? Kent u voorbeelden van legendarisch beruchte memoires?

4. Op meerdere plaatsen in het boek bespreekt Van Gelder de vraag wat nu eigenlijk de houding van Stedman was tegenover de slavernij en de afschaffing ervan (o.a. in h. 23, p. 277 e.v.(halverwege h.23) en h. 26, p. 326 e.v.*(*laatste p. h.26)). Vindt u de argumentatie van de schr. over de positie van Stedman acceptabel en steekhoudend?

5. Welk motief vermoedt u achter de keuze van de auteur voor de titel van het boek? Welke titel zou u zelf na lezing aan het boek hebben gegeven?

6. Op de sites van sommige boekverkopers wordt Stedman genoemd als '**de** Multatuli **van** Suriname'. Was u zelf ook al op dat idee gekomen, vindt u het een terechte kwalificatie?

7. Al in het voorwoord geeft de auteur aan dat Stedman vaak wordt gezien als een heraut van het abolitionisme, maar dat het nog de vraag is of dat terecht is (p.17). Is die vraag voor u afdoende behandeld?

8. Vindt u dat er in het Nederlandse onderwijs voldoende aandacht wordt besteed aan Suriname en de slavernij aldaar? Wat zijn uw ervaringen op dit punt?

9. In de Epiloog geeft de auteur een opsomming van tal van kwalificaties over de hoofdpersoon, de meeste lovend. Hebt u in het boek ook enkele minder fraaie trekjes in het karakter van de hoofdpersoon aangetroffen?

10. Ziet u na lezing van het boek Stedman vooral als militair in actieve dienst, als tekenaar, als dichter of nog anders?

11. Op p. 35 noemt de auteur de tweede helft van de achttiende eeuw 'the Age of Sensibility' waarin vaak en veel tranen werden vergoten. Komt dat volgens u ook in Stedmans werk tot uiting?

12. Wat is uw oordeel over de recensie van Eric Palmen op de site van het Biografieportaal?

13. Welke nieuwe inzichten heeft het boek u gebracht? Wat heeft u het meest geraakt? Was het boek een eyeopener voor u?

14. Welke delen of hoofdstukken in het boek hadden naar uw inzichten wel gemist kunnen worden?

Leeswijzer Geschiedenis

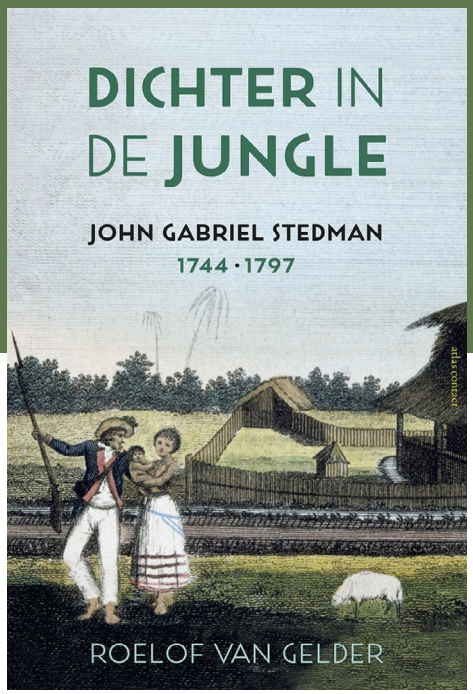

Informatie & contact
Postbus 83 | 8120 AB Olst | www.senia.nl | info@senia.nl | 0570 - 56 26 56